

мультипликатора является сложным, затратным, межведомственным процессом, требующим разработки единой методологии сбора и обработки соответствующей статистической информации.

Туристский мультипликатор является показателем экономической деятельности предприятий индустрии туризма и отражает краткосрочные результаты изменений в уровне туристских расходов. Сфера применения туристского мультипликатора достаточно широка, данный показатель может использоваться для составления краткосрочных и среднесрочных прогнозов, решения вопросов регулирования и государственного планирования, разработке программ развития въездного туризма в стране, формирования инвестиционных стратегий.

РЫМЕЙКІ С.КАВАЛЁВА Ё СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

С. В. Жаркевіч

Рымейк – гэта адна з новых спроб стварэння літаратурных твораў, заснаваная на пераапрацоўцы ўжо існуючых тэкстаў, легенд ці паданняў і прыстасаваных да сучаснага жыцця і сучаснага чалавека. Рымейк – гэта гісторыя, якая ўжо мела поспех, але з’явілася неабходнасць пераказаць яе нанова. У тэкстах, якія з’явіліся ў выніку рымейкерства, змяняюцца не толькі дзеянні герояў, калі яны апынаюцца ў новым аўтарскім асяроддзі, але і самі яны ўжо набываюць новыя рысы характару дзякуючы гэтым змяненням.

Пры дапамозе рымейка усталёўваецца кантакт паміж рознымі традыцыямі і эпохамі. Рымейк як новая спроба тлумачэння ўжо існаваўшых тэкстаў дапаўняе гэтыя творы і надае ім новы сэнс, больш прыстасаваны да сучаснасці.

Рымейк атрымаў распаўсюджанне не толькі ў літаратуры, але і ў іншых галінах мастацтва: у музыцы, у кіно, у тэатры.

Рымейк нельга лічыць плагіяцтвам. Сутнасць рымейка не ў тым, каб «перапісаць» стары твор, а ў тым, каб данесці іншую задуму, раскрыць новую праблематыку, вырашыць пытанні, якія сталі актуальнымі для сучаснага чалавека, інтэрпрэтаваць па-новаму вядомы тэкст, унесці сваё ўласнае, арыгінальнае.

Існуе пяць асноўных спосабаў пераапрацоўкі класічных твораў паводле А. Таразевіч.

Гэта, па-першае, рымейк-рэпрадукцыя. Яго сутнасць у тым, што «новы» твор ствараецца ў адрозненне ад арыгінала ў зусім іншым жанры літаратуры. Напрыклад, арыгінал быў празаічны ці вершаваны, а рымейк

знайшоў сваё ўвасабленне ў п'есе. Такім з'яўляецца «Тарас на Парнасе» с.Кавалёва.

Па-другое, гэта рымейк-сіквел. Як правіла, ён працягвае сюжэтную лінію аўтэнтычнага твора. Часам у сюжэт уводзяцца дадатковыя героі.

Па-трэцяе, існуе рымейк-матыў. Такі спосаб дазваляе стварыць тэкст, які мае зусім іншую ідэйную канву, чым арыгінал.

Нарэшце, гэта рымейк-кантамінацыя. У ім адначасова спалучаецца некалькі вядомых аўтараў, герояў або сюжэтаў з іншых твораў.

Вылучаецца яшчэ і рымейк-жарт. Найчасцей ён ствараецца для таго, каб зрабіць пародыю і пераасэнсаваць тыя праблемы, мэты, якія ставілі перад сабой класікі.

Сяргей Кавалёў – вядомы літаратуразнаўца, крытык і драматург, выкладчык філалагічнага факультэта БДУ. Свае рымейкі с.Кавалёў пачаў ствараць тады, калі з'явілася патрэба развіцця тэатральнага рэпертуара на Беларусі. Вядомы такія яго творы: «Трышчан, або блазны на пахавінні» паводле старажытнага рыцарскага рамана пра Трыстана, «Звар'яцелы Альберт» паводле кнігі Яна Баршчэўскага «Шляхціч Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях», «Балада пра Бландою» па матывах легенды пра рыцара Баву. Сюды ўвайшлі п'есы «Стомлены д'ябал», «Чатыры гісторыі Саламеі», «Францішка, або навука кахання», «Тарас на Парнасе». Усе названыя творы змяшчаюцца ў кнігах: «Стомлены д'ябал» (2004) і «Навука кахання» (2005).

Як піша сам аўтар, яго рымейкі з'явіліся «са шкадавання , што ў беларускай літаратуры XVI–XIX стст. не было драматургічных твораў узроўню і кшталту рыцарскіх раманаў «Бава» і «Трышчан». Пісьменнік працягвае: «Я імкнуўся перакласці гэтыя і іншыя творы мінулых стагоддзяў на мову сучаснай драматургіі, актуалізаваць літаратурную спадчыну, арыгінальна інтэрпрэтаваць яе».

Адной з адметных рыс рымейка з'яўляецца тое, што аўтар захоўвае суаднясенне галоўных і другарадных персанажаў як у аўтэнтычнай, так і ў новай версіі. Тое ж мы назіраем і ў с.Кавалёва.

У рымейку «Трышчан, або блазны на пахаванні» паводле старажытнай легенды пра Трыстана кожны герой займае сваё традыцыйнае месца. Трышчан выконвае ролю Трыстана, Іжота існуе тут як Ізольда, а кароль Марка як быў дзядзькам Трышчана і каралём, так ім і застаецца.

Гэты рымейк можна аднесці да рымейка-матыва паводле класіфікацыі А. Таразевіч. с.Кавалёў працягвае сюжэтную лінію арыгінала, толькі змяняе канец п'есы, што гаворыць аб зусім іншым ідэйным напаўненні створанага ім рымейка. У першаснай легендзе Трыстан і Ізольда

паміраюць у адзін дзень, кахаючы адзін аднаго як у першы раз, а ў рымейку – Марка забівае Іжоту, пераблытаўшы з Трышчанам у знак помсты. І маладому рыцару так і не ўдаецца пакахаць Іжоту сапраўднаму, без мілоснага пітва, з першага погляду.

Амаль тое ж самае адбываецца з персанажамі рымейка «Балада пра Бландою». Героі маюць іншыя імёны, але галоўная ідэя захоўваецца. Кожны займае той жа пасаг, што і ў арыгінале. Тут таксама змяняецца ідэйнае напаўненне і канец п'есы (як і належыць рымейку-матыву). Бландою канчае сваё жыццё самагабствам, таму што думае, што нават сын ёй не дараваў, але Бава зразумеў маці, толькі вельмі позна.

Другая вызначальная адзнака рымейкаў с.Кавалёва заключаецца ў тым, што ў іх звычайна адсутнічаюць высокія адносіны паміж героямі, яны становяцца больш прыземленымі, няма ў іх і сентыментаў, расчуленнасці ўсіх герояў. Присутнічаюць цынiзм, сквапнасць, выгада.

Гэта мы можам прасачыць на прыкладзе саміх твораў драматурга. Спачатку возьмем п'есу «Трышчан ды Іжота».

Яскравым прыкладам такога персанажа можна лічыць караля Марку, таму што ён ненавідзіць свайго пляменніка Трышчана, нягледзячы на тое, што той рызыкуе сваім жыццём дзеля дзядзечкі. Будзе яму пасткі, марыць аб яго смерці, таму што Трышчан смелы, моцны, хаця крыху і летуценны, але высакародны. У арыгінале такога не назіраецца.

Аўтар вельмі добра малюе сапраўдныя думкі і характар адмоўнага героя, што дапамагае нам зразумець яго ўнутраны свет. На прыканцы п'есы Марка забівае Іжоту, пераблытаўшы з Трышчанам, якая ахвяруе сябе дзеля кахання да рыцара.

Нарэшце, у рымейках с.Кавалёва другарадныя героі выводзяцца на першы план і адыгрываюць больш актыўную і значную ролю ў развіцці далейшых падзей, чым тыя, якія дзейнічаюць ў аўтэнтчным творы.

Так, напрыклад, Брагіня з рымейка пра Трышчана становіцца адной з самых галоўных дзеючых асоб. Ён арыгінале яе нават можна было і не заўважыць, такую нязначную пазіцыю яна там займала, але зусім наадварот адбываецца ў рымейку с.Кавалёва: яна дапамагае Іжоце вырашаць праблемы, з якімі тая не можа справіцца сама, становіцца яе галоўным дарадчыкам, заўсёды знаходзіцца побач з Трышчанам, каб накіроўваць яго ўчынкi ў правільны бок. Яна амаль што заўсёды працягвае рухаць дзеянне, а астатнія героі ідуць па ўжо працярэбленай ёю дарозе. Практычна, па ўсім тэксце менавіта яна пачынае дыялогі. Брагіня з'яўляецца злучальнікам паміж Маркам і Трышчанам, Трышчанам і Іжотай. Брагіня ведае, як і да каго лепш падступіцца, каб паміж каралём, Трышчанам і Іжотай усталяваліся добрыя

ўзаемаадносіны. Яна прыдумляе не толькі розныя хітрыкі, але адначасова з'яўляецца добрым «псіхолагам». Брагіня вылучаецца як самастойная асоба, якая адрозніваецца ад астатніх разважаннем, цвярозасцю розума, спагадлівасцю і дабрынёй.

Тое ж датычыцца і служкі Рычарды з «Балады пра Бландою». Але толькі ў рымейку ён становіцца адмоўным героем і ад яго брудных спраў залежыць далейшы лёс астатніх персанажаў. Калі можна сказаць, што усё, чаго дасягнула Брагіня, належыць яе ўнутраным намаганням тварыць дабро, ёй, быццам, надаецца гэта ад прыроды, то Рычард, у сваю чаргу, увайшоў у давер дзякуючы сваёй услужлівасці, патаканні кожнаму і выкананні загадаў. Ён імкнецца кожнаму дагадзіць, каб пасля скарыстаць гэта ў сваіх мэтах. Часам здаецца, што ён кантралюе ўсе падзеі і ўзаемаадносіны паміж героямі, ён сочыць за ўсім, а пасля кіруе лёсамі астатніх персанажаў, толькі не на карысць ім, а на карысць сабе і з вельмі дрэнным намерамі. Трэба дадаць, што Рычарда і Брагіня – два зусім супрацьлеглыя героі.

Яшчэ адной рысай рымейкаў с.Кавалёва можна лічыць тое, што аўтар уводзіць новы тып героя, які блізкі да сучаснасці.

Сам Трышчан набывае рысы сучаснага маладога хлопца, крыху летуценнага, разбэшчанага і несур'ёзнага. Гэта вельмі добра назіраецца ў яго паводзінах.

Так Трышчан паводзіць сябе не па-рыцарску: не ўмее абыходзіцца з дзяўчатамі, нават нягледзячы на тое, што яны могуць быць каралеўнамі. Калі Трышчан прывозіць Іжоту да караля Маркі, то пакідае яе чакаць за дзвярыма, а сам садзіцца гуляць з дзядзькам у шахматы, забыўшы нават пра сваё каханне да яе.

У п'есе пра Трышчана сустракаюцца выразы і словы, якія надаюць «сучаснае» адценне ўсяму твору: «пацешна» – мы так кажам, калі становіцца смешна, мы праяўляем інтэрэс да нейкай з'явы, або яна выклікае ў нас задавальненне; «самадайка», «валацуга», «казапас» «наставіць рогі», «нахабнік», «зламаць лаву на галаве ў рыцара» і г.д.

Можна зрабіць выснову, што ўсе творы с.Кавалёва напоўнены сучаснай атмасферай, гэта адчуваецца дзякуючы самым маленькім дэталям, схеме ўзаемаадносін паміж героямі, бачна з іх паводзін і гаворкі. Усе творы, як тое мае быць, прасякнуты сучаснай тэматыкай, таму што, створаныя рымейкі на знакамітыя сюжэты, нягледзячы на час, у які яны ствараліся, так ці інакш адаптуюцца да той эпохі, да той сучаснасці, у якой яны ствараліся. І гэта добра бачна на прыкладзе твораў с.Кавалёва.

Рымейкам с.Кавалёва ўласціва выкарыстанне прыёму «тэатр у тэатры». Менавіта так пачынаецца п'еса «Трышчан, або блазны на

пахаванні». На сцэне з'яўляецца Францішак (Трышчан) і Францішка (Іжота), Трагiк (Марка) і Камедыянтка (Брагiня). Усе яны вырашаюць паставiць п'есу паводле старажытнарыцарскай легенды пра Трыстана, але Францішак прапануе Камедыянтцы паставiць камедыю, а Францішка плануе трагедыю і Трагiк з ёй згаджаецца. Пасля размовы пачынаецца п'еса. Трэба адзначыць, што кожны з персанажаў сапраўды пачынае выконваць запланаваную ролю: Трышчан і Брагiня iграюць камедыю, паводзяць сябе і выглядаюць даволі смешна, а Іжота і Марка пачынаюць сваю «трагедыю», і гэтая трагiчнасць вельмі добра адлюстравалася на iх лёсах.

Як правiла, с.Кавалёў на першае месца выводзiць асаблiва прывабны жаночы вобраз, стварае, на наш погляд, iдэальнае ўвасабленне жаночай душы, раскрывае яе глыбокую псiхалагiчнасць і трагiчнасць. Такiмi з'яўляюцца Іжота і Бландыя. У рымейку яны пакутуюць ад абставiн, ад дрэнных паводзiн людзей, якiя вакол iх. Iх жыццё сапсавана незаслужана, таму што яны ўяўляюць сабой вяршыню жаночкасцi, прыгажосцi, кахання, дабрынi. Вакол жаночых вобразаў разгортваюцца галоўныя падзеi, яны з'яўляюцца нiбы воссю ўсяго твора. Але напрыканцы iх жыццё абавязкова заканчваецца трагiчна. I Бландыя, і Іжота памiраюць.

Яшчэ адна адметная асаблiвасць рымейкаў с.Кавалёва выяўляецца ў тым, што свае п'есы аўтар пачынае нiбы з сярэдзiны арыгiнала, на якi ён абапiраецца. Але можна зразумець прычыну такога прыёму: не прачытаўшы аўтэнтчны твор, амаль не магчыма зразумець сэнс і змест рымейка. Лепш сказаць, можна зусiм не заўважыць сувязi памiж абодвума тэкстамi. А гэта перашкаджае ўбачыць iдэю аўтара рымейка.

Можна дадаць, што аўтар гуляе з характарамi герояў. Ён iх больш напаўняе пачуццямi, робiць глыбока псiхалагiчнымi, экзiстэнцыяльнымi. Кожны персанаж – асобны свет, арыгiнальны і непаўторны, а нам толькi застаецца ўжывацца і адчуваць iх.

Апошняе, што, на наш погляд, неабходна вылучыць, заключаецца ў тым, што с.Кавалёў змяняе канец кожнай п'есы ў адрозненне ад аўтэнтчных твораў. Гэта надае арыгiнальнасць і непаўторнасць яго рымейкам. Наватарства і навізна цiкавяць чытача яшчэ на пачатку п'есы, але цiкавасць да твора не губляецца і напрыканцы.

Лiтаратура

1. *Кавалёў с.*Герменеўтычная драматургiя, або актуалiзацыя забытых сэнсаў / Стомлены д'ябал. – Мiнск: Логвiнаў, 2004., – с.3 – 12.
2. *Кавалёў с.*Балада пра Бландыю / Навука кахання. – Мiнск: Логвiнаў, 2005., – с.5 – 30.

3. *Кавалеў с.Трышчан ды Іжота.* / Навука кахання. – Мінск: Логвінаў, 2005., – с.31 – 88.
4. *Лаўшук С.С.* Гісторыя беларускай драматургіі XX ст. у 4-х тамах. Т.4, кн. 2. – Мінск: Беларуская Навука, 2003., – с.105.
5. *Ратабыльская Т.* Герменеўтыка і сучасная драматургія / Спыніся, імгненне... Старонкі тэатральнага жыцця Беларусі 1990-х гадоў. – Мінск: Каўчэг, 2000., – с.193.
6. *Таразевіч Е.* Римейк в современной русской драматургии / Сборник статей по материалам Международной научной – практической конференции. Ч. 1. – Пермь: 2005., – с.318 – 321.
7. *Эко У.* Инновация и повторение / Философия постмодернизма. – Минск: Красико-принт, 1996., – с.56 – 59.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SUPERSTITIONS IN BRITISH AND BELARUSIAN CULTURES

И. Захарова

*«The most beautiful experience we can have is the mysterious.
It is the fundamental emotion that stands at the cradle of true art and
true science.»*

Albert Einstein, The World as I See It, 1931

We may think that we live in a sophisticated age, but even in the XXI century many customs and superstitions still exist. Some of them are really widespread throughout the world. And I suppose it is really very interesting to learn how much people living in Britain and Belarus are superstitious, if there are any variations from country to country, if current world events have made people more superstitious.

Are black cats lucky? What should you do if you spill salt? And why is touching wood a good idea? I often ask myself these questions. The more times I do it the better I realize that superstition is a pretty slippery concept, and we need to examine what we mean by it. The simple statement that a superstition is an irrational belief is quite adequate for most purposes, as long as we don't enquire too closely into the meaning of the word 'irrational'. But not every irrational belief gets labelled as superstition. One of the key characteristics of superstition is a belief in the existence of luck, as a real force in life, and that luck can be predicted by signs, and can be controlled or influenced by particular actions or words. Other key elements include a belief in fate, which again can be predicted and a belief in fate, which again can only be described as magic – the idea that people can be harmed or protected by spells, charms, amulets, curses, witchcraft, and so on.

Few people can claim to be completely free of superstition. The main reason for the decline of superstition in modern times is that many of former